

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİN TÜRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Salim PİLAV*

Mehmet Mesut OĞUZ**

Özet

Bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiştir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 7. sınıftan 25, 8. sınıftan 25 toplam 50 metin incelenmiştir. 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok yer alan türler sırasıyla, hikâye (% 18), deneme (% 16), şiir (%12), söyleşi (%10), makale (%8), konferans, gezi yazısı, anı, söylev, biyografi, tiyatro, (% 4) efsane, fıkra, destan, haber, masal, roman (% 2) yer almıştır. 7.sınıf Türkçe ders kitabında 25 metin 10 farklı türde yer almış; 8.sınıf Türkçe ders kitabında ise 25 metin 15 farklı türde yer almıştır. Her iki sınıfta da zorunlu temalara yer verilmiştir. 7.sınıf kitabında Türkçe Programı'na tam olarak uyulurken 8.sınıf kitabında bazı noktalar program ile çelişmektedir. 7 ve 8. sınıf Türkçe kitaplarında şiir ve roman türlerinin oranının diğer türlere oranla daha az olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Metin, Metin Türleri, Türkçe Ders Kitabı, Öğretim Programı

A RESEARCH ON THE TEXT TYPES IN THE TURKISH COURSEBOOKS

Abstract

In this research, the texts in the 7th and 8th grade Turkish coursebooks prepared by the National Education Ministry were examined. In the study document review method was used. Totally 50 texts, 25 texts in the 7th grade and 25 texts in the 8th grade, were examined. The most text types included in the 7th and 8th grade respectively are *story* (% 18), *essay* (% 16), *poem* (%12), *conversation* (%10), *article* (%8), *conference*, *travel writing*, *memoir*, *speech*, *biography*, *theatre*, (% 4) *legend*, *joke*, *epic*, *news*, *tale*, *novel* (% 2). There were 10 different types in the 25 texts in the 7th grade Turkish coursebooks; 15 different types in the 25 texts in the 8th grade Turkish coursebooks. In both grade coursebooks compulsory themes were included. As the 7th grade coursebook were in accordance totally with the program, the 8th grade coursebook contradict with the program in some points. It has been noticed that the rate of poems and novels in the 7th and 8th grade coursebooks were less than the other types.

Key Words: text, text types, Turkish Coursebooks, Teaching Program

* Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, spilav@kku.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GİRİŞ

Günümüzde “metin” dil, dil eğitimi, edebiyat eğitimi, Türkçe eğitimi ve iletişim gibi alanlarla ilgili olması bakımından önemli bir kavramdır. “Metin” kavramının çok çeşitli alanlarla ilgisi münasebetiyle, ilişkide bulunduğu alanın özelliğine göre farklı tanımlamaları yapılmıştır.

“Metin” kelimesi TDK’nin Türkçe Sözlüğü’nde¹: “Köken: Arapça. 1. *Bir yazıtı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü.* 2. *Basılı veya el yazması parça, tekst.*” olarak tanımlanmıştır. Günay’a (2003: 35) göre metin, “*Başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabilir.*”

Yukarıdaki tanımlardaki ortak noktalardan yola çıkarak metin, birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan, karşıdaki kişiye bir mesaj ileten, yazılı ya da sözlü dilsel bir ürün olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, “duygu ve düşüncelerin ifadesi bağlamında iletişime yönelik, anlam bakımından bir bütünlük taşıyan dil birimi” şeklinde ifade edilebilir. Bildirişim (iletişim) işlevi olmayan yazılı ve sözlü bir belgenin metin olarak değerlendirilebilmesi mümkün değildir.

Bir dil dizgesinin “**metin**” olup olmaması “metinsellik ya da metin olma” ölçütleri şeklinde değerlendirilir. Metinsellik, bir metni metin olmayan cümle ya da kelime topluluğundan ayırmak için başvurulan ölçütler ya da bir metnin oluşması için gerekli koşullar olarak düşünülür (Toklu, 2009: 127). Dolayısıyla metinsellik ölçütleri için, bir metni metin yapan özellikler demek mümkündür.

Bir kelime ya da cümle topluluğun metin sayılabilmesi için yedi tane özellik taşıması gerekir. Bunlar:

Bağdaşıklık: Metin olmanın ilk ölçütü bağdaşıklık, metnin yüzey yapısındaki bileşenlerin dil bilgisel ilişkilerine dayanır. Bağdaşıklığı “imtizaç” kelimesiyle ifade eden araştırmacılar da (Alan:1994:168) vardır. İmtizaç, duyduğumuz ve gördüğümüz kelimelerin, bir silsile dâhilinde, birbirleriyle nasıl bağlandıklarını ifade eder.

Fillerin zaman uyumları, göstergenin dizilişleri, art ve ön gönderimleri ile bağlantı öğeleri gibi bağdaşıklığın oluşmasına katkıda bulunan dile ait unsurlar, metnin bir bütün olarak algılanmasını sağlar (Subaşı Uzun, 1995: 84).

Tutarlılık: Metindeki bilgilerin belli bir birlik ve bütünlük içinde zihinde anlam açısından bir şema meydana getirmesi, metinde işlenen tema etrafında adeta kalıplaşarak şekil almasıdır (Karatay, 2010: 375).

Bir metnin tutarlı olması, öğelerin çizgisel gelişimi içinde tema, kişi, yer ya da

1 Kaynak: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50a13bf66d5e37.86834328 (08/12/2012)

olay bakımından tekrarlanması ve temel bir tema çerçevesinde gelişmesine bağlıdır (Günay, 2003: 100). Bağdaşıklıkla farklı olarak tutarlılık, dilbilgisel bağlantılarla değil, anlamsal bağını ve bütünlükle ilgilidir. Ancak bağdaşıklığın sağlam kurulması metnin tutarlı olmasına katkıda bulunabilir.

Amaçlılık: Yazarın vermek istediği mesajı tam olarak yazıya yansıtabilmesidir. Her metnin bir yazılış amacı vardır. Yalnızca yazılmış olması için ortaya konulan bir eserden söz edilemez. Bilişsel süreç modeline göre yazma, amaç güdümlü bir süreçtir. Bu süreç içerisinde yazarlar, metni oluşturabilmek için yazma amaçlarını tespit ederler ve metni bu amaçlara göre üretirler (Ülper ve Uzun, 2009: 654).

Bilgi verici metinlerde belirsizlik ya da gizlilik olmamalıdır. Ancak edebî metinler için bu durum söz konusu değildir. Yazar, sanatlı bir dil kullanarak bilişsel bir mesaj vermek yerine okuyucunun hissiyatını harekete geçirmeyi, onun üzerinde bir tesir oluşturmayı hedeflemiş olabilir. Bu gibi durumda yazarın maksadının öyle olduğu neticesine varılır.

Kabul Edilebilirlik: Metinde ifade edilen durum ya da olayın kişi veya toplumun kabuller dünyasına uygun olmasıdır. Yazarlar farklı farklı kültürlerden olacağı için evrensel bir kabul edilebilirlikten ziyade yerel bir kabul edilebilirlikten söz etmek daha doğru olur.

Bir metnin kabul edilebilir olması için söz edilen konularla ilgili olarak sunulan delillerde, ortaya konulan hükümlerde inkâr ya da reddedilecek bir noktanın olmaması gerekir (Alan, 1994: 179).

Bilgilendiricilik: Metnin, okuyucuya daha önce bilmediği yeni bilgiler sunmasıdır. “Orijinallik” olarak da kabul edilebilecek bu özellik okuyucu açısından oldukça önemlidir. Çünkü hiç kimse kendisine yeni bir şey sunmayacak bir metni okumak istemez.

Her bilgi birimi, başka kaynaklardan ulaşılabilecek “**eski bilgi**” ve diğer kaynaklardan ulaşılmayacak “**yeni bilgi**” olmak üzere iki parçadan oluşur (Halliday ve Hasan, 1976: 326). Eski bilgilerin çok olması metnin okunmaya değer bulunmamasına, yeni bilgilerin fazlalığı da metnin yeterince anlaşılmasına yol açacağından eski bilgilerle yeni bilgiler arasındaki oran dengeli olmalıdır.

Duruma Uygunluk: Duruma uygunluk, kısaca, metin ve kullanıldığı ortam arasındaki uyum olarak tanımlanabilir. Bu uyumun öğeleri arasında “**metnin konusu, hitap ettiği kitle, ulaşmak istediği amaç ve türü**” (Coşkun, 2007a: 239) sayılabilir.

Metinler Arasılık: Metinler arasılık, edebiyat biliminde bir metnin bir başka, öncel metinle olan ilişkisi, bağını, hatta başka metinlerin dönüşüme uğramasıdır. Her metin alıntılamalardan oluşan bir mozaiktir. Her metin bir başka metinden oluşma onun transformasyona uğramasıdır (Ekiz, 2007: 124).

Metinler arasılık, iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleyiş biçimi olarak anlaşılmalıdır. Kavram genel anlamıyla bir yeniden yazma işlemi olarak da algılanabilir. Bir yazar başka bir yazarın metninden parçaları kendi metninin bağlamında kaynaştırarak yeniden yazar. Her yazınsal metin, daha önce yazılmış metinlerden ayrı olarak yazılamaz; her metin açık ya da kapalı bir biçimde önceki metinlerden, yazınsal gelenekten izler taşır. Bu bağlamda her metin bir alıntılar toplamıdır. Bazı yazarlar, metnini oluştururken farkında olmadan başka metinlerden yararlanmış olur, bazıları ise bilerek yararlanır. (Aktulum: 2008)

Türkçe derslerinin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla işlendiği göz önünde bulundurulursa Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin seçiminde dikkatli olunması gerektiği görülecektir. Çünkü sekiz yıllık ilköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirilmesidir. (MEB, 2005:2) Bunun yanında metinler yardımıyla Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan temel becerilere (MEB, 2005:5);

- ◆ □ *Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma*
- ◆ □ *Eleştirel düşünme*
- ◆ □ *Yaratıcı düşünme*
- ◆ □ *İletişim kurma*
- ◆ □ *Problem çözme*
- ◆ □ *Araştırma*
- ◆ □ *Karar verme*
- ◆ □ *Bilgi teknolojilerini kullanma*
- ◆ □ *Girişimcilik*

ulaşmak hedeflenmelidir.

6,7 ve 8. sınıf Türkçe Öğretimi Programı'nda sıralanan Türkçe öğretiminin genel amaçları ve kazandırılacak temel beceriler göz önüne alındığında Türkçe dersinin işlevini aslında çoğunlukla metinlerin işlevinin oluşturduğu görülür. Metinler, öğrencide estetik düşünme yetisi, estetik yaşama duygusu uyandırmayı amaçlar. İlk olarak okuma eylemi ile işlevine başlayan metinler, düşündürmek sürecinden sonra yazdırmak işlevini üstlenir.

İşte bu noktada nitelikli eğitim ve öğretimin verilmesinde Türkçe dersine kullanılan metinlere büyük bir iş düştüğü reddedilemez bir gerçektir.

AMAÇ

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiştir. İncelemede aşağıdaki sorulara cevap arama amacı güdülmüştür.

7 ve 8. sınıf ders kitaplarında,

1. Okuma ve dinleme metinlerine ne oranda yer verilmiştir?
2. Yer alan metin türleri nelerdir?
3. Metin türlerinin sınıflara oranı nedir?
4. Yer verilmesi gereken türlere ne oranda yer verilmiştir?
5. Zorunlu temalara yer verilmiş midir?

YÖNTEM

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, içerik çözümlemesiyle belli bir metnin, belgenin özelliklerinin sayısallaştırarak incelenmesidir (Karasar, 2003).

BULGULAR VE YORUM

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki inceleme sonucunda ortaya çıkan bulgular çeşitli tablo ve grafiklerle aktarılmıştır.

TABLO 1. 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinler ve Türleri (*Dinleme metinleri)

TEMA		SINIF METNİN İSMİ		METNİN TÜRÜ
1. TEMA	İletişim	1	Tatlı Dil	Söyleşi
		2	Yolcu Konmaz Oteli	Tiyatro
		3	Bülbül ile Bağcı*	Masal
		4	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Deneme
2. TEMA	Atatürk	5	Atatürk	Şiir
		6	Atatürk ve Sanat	Deneme
		7	Millî Kültür*	Makale
		8	Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Anı
		9	Türk Dili	Makale
3. TEMA	Kavramlar ve Çağrışımlar	10	Bilmecce	Tiyatro
		11	Bakarsın Güneş Avuçlarımda*	Şiir
		12	Hayata Açılan Kapılar	Deneme
		13	İyimserlik Kötümserlik	Söyleşi
4. TEMA	Millî Kültür	14	Anadolu'nun Cirit Oyunları	Söyleşi
		15	Miras Keçe*	Hikâye
		16	Karada Yüzen Donanma	Hikâye
		17	Bozkırın Tezenesi	Biyografi
5. TEMA	Doğa ve Evren	18	Susayan Konya	Gezi Yazısı
		19	Deniz Hasreti	Şiir
		20	Yeşil Gözlü Kardan Adam*	Hikâye
		21	Son Kuşlar	Hikâye
6. TEMA	Toplum Hayatı	22	Komşusuzluk	Söyleşi
		23	Emine Teyzenin Çilek Reçeli*	Hikâye
		24	Mustafa Kemal'in Kağnısı	Şiir
		25	Anadolu'da Konukseverlik	Deneme

Tablo 1'de görüldüğü gibi MEB'in hazırladığı 7. sınıf Türkçe ders kitabında, Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 200: 60)'ndaki "Her sınıfta biri zorunlu Atatürk teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır." kuralına uygun olarak 2. tema Atatürk teması olmak üzere toplam 6 tema içerisinde 25 metine yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe ders kitaplarındaki temalarda bulunması gereken dinleme/izleme ve okuma metinlerinin oranı "Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir." (MEB, 2005: 60) şeklinde belirlenmiştir. Tablo 2'de 7.Sınıf Türkçe ders kitabı'nda yer alan dinleme/izleme ve okuma metinlerinin sayısı ve oranları verilmiştir.

TABLO 2. 7.Sınıf Ders Kitabında Dinleme/İzleme ve Okuma Metinlerinin Dağılımı

	METİN SAYISI (<i>f</i>)	YÜZDE DAĞILIMI (%)
OKUMA	17	% 74
DİNLEME / İZLEME	6	% 26
TOPLAM	25	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere 7. sınıf Türkçe ders kitabında Türkçe Öğretim Programı’ndaki oranlara uygun olarak % 26 dinleme/izleme, % 74 okuma metinlerine yer verilmiştir.

6.sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin edebî türlere göre dağılımı şu şekildedir:

TABLO 3. 7.Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Türlerine Göre Dağılımı

TÜR ADI	METİN SAYISI (<i>f</i>)	YÜZDE DAĞILIMI (%)
Söyleşi	4	16
Tiyatro	2	8
Masal	1	4
Deneme	4	16
Şiir	4	16
Makale	2	8
Anı	1	4
Hikâye	5	20
Biyografi	1	4
Gezi Yazısı	1	4
TOPLAM	25	100

Tablo 3’teki bulgulardan hareketle 7. sınıf Türkçe ders kitabında sırasıyla hikâye (% 20), deneme, şiir, söyleşi (% 16), makale, tiyatro (% 8), masal, anı, biyografi ve gezi yazısı (% 4) türlerine yer verilmiştir. Ders kitabındaki 25 metin 10 farklı türde yer almıştır. Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak en çok hikâye türüne yer verilmiştir. Fakat bu seviyedeki öğrencilerin severek okudukları roman türüne hiç yer verilmemiş olması kitabın eksik kalan yanıdır. Ayrıca sadece 10 farklı türe yer verilmiş olması da bir eksiklik olarak görülmekte ve bu durum öğrencilerin yeterince farklı metinlerle tanışmalarına engel oluşturmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin farklı

türlerden seçilmesi öğrencilerin okuma alışkanlığı ve zevki kazanmalarında onlara yardımcı olacaktır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:57)'nda yer alan "6, 7 ve 8. Sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler" bölümünde 7. sınıfta yer verilmesi gereken türler olarak şu türler belirlenmiştir: şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi. 7. sınıf Türkçe ders kitabında, programda belirlenen; şiir (4 metin), hikâye (5 metin), anı (1 metin), deneme (4 metin), tiyatro (2 metin), sohbet (4 metin), gezi yazısı (1 metin), biyografi (1 metin) türlerine en az bir kere de olsa yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:58)'nda "Her temada iki olaya, bir düşünceye dayalı metne yer verilmelidir. Altı temadan en az dördünde şiir türünde metin yer almalıdır." kuralına 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda uyulduğu görülmüştür. Şiir türüne 2. temadaki (Atatürk) "Atatürk" metninde, 3 temadaki (Kavramlar ve Çağrışımlar) "Bakarsın Güneş Avuçlarımda" metninde, 5. temadaki (Doğra ve Evren) "Deniz Hasreti" metninde ve 6. temadaki (Toplum Hayatı) "Mustafa Kemal'in Kağnısı" metninde yer verilmiştir.

MEB'in hazırladığı 7. sınıf Türkçe ders kitabında 6 tane temaya yer verilmiştir. Bu temalar: *İletişim, Atatürk, Çağrışımlar ve Kavramlar, Millî Kültür, Doğa ve Evren ve Toplum Hayatı*'dır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders kitaplarında bulunması gereken zorunlu ana temalara da yer verilmiştir. Programa göre: "6. sınıfta "Sevgi", 7. sınıfta "Millî Kültür", 8. sınıfta "Toplum Hayatı" zorunlu ana temalardır." (MEB, 2005: 61) 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 7.sınıfın zorunlu teması olan "Millî Kültür" temasına yer verilmiştir. "Millî Kültür" ana teması altında yer verilen metinler ise şunlardır: *Anadolu'nun Cirit Oyunları* (Söyleşi), *Miras Keçe* (Hikâye), *Karada Yüzen Donanma* (Hikâye), *Bozkırın Tezenesi* (Biyografi).

TABLO 4. 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinler ve Türleri (*Dinleme metinleri)

TEMA		8.SINIF METNİN İSMİ		METNİN TÜRÜ
1. TEMA	Zaman ve Mekan	1	Kız Kalesi	Efsane
		2	Geçmiş Zaman Şiirleri	Şiir
		3	Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak*	Konferans
		4	Eski Ankara Evleri	Gezi Yazısı
2. TEMA	Atatürk	5	Atatürk'ten Anılar	Anı
		6	Onuncu Yıl Nutku	Söylev
		7	Dil Devrimi*	Makale
		8	Atatürk ve Bilim	Makale
		9	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi*	Söylev
3. TEMA	Millî Kültür	10	İhtiyar Çilingir	Hikâye
		11	Gönül Mimarlarımız	Biyografi
		12	Türküler Dolusu*	Şiir
		13	Nevruz ve Birlik	Fıkra
4. TEMA	Toplum Hayatı	14	Ergenekon Destanı	Destan
		15	Çiğdem Der Ki...	Hikâye
		16	Herkesin Dostu Anton*	Hikâye
		17	Aşınasız	Deneme
5. TEMA	Bilim ve Teknoloji	18	Basında Teknoloji Haberleri	Haber
		19	Ekran Efendi'nin Tutsakları*	Söyleşi
		20	Anadolu'nun Bahtı Açık Treni	Deneme
		21	Bilgisayar Yalnızlığı	Deneme
6. TEMA	Kişisel Gelişim	22	Hayatta Başarı Yolları	Konferans
		23	İki İyi İnsan	Hikâye
		24	Empati İle Yaşamak*	Deneme
		25	Martı	Roman

Tablo 4'te görüldüğü gibi MEB'in hazırladığı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005: 60)'ndaki "Her sınıfta biri zorunlu Atatürk teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır." kuralına uygun olarak 2.tema Atatürk teması olmak üzere toplam 6 tema içerisinde 25 metine yer verilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe ders kitaplarındaki temalarda bulunması gereken dinleme/izleme ve okuma metinlerinin oranı "Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir." (MEB, 2005: 60) şeklinde belirlenmiştir. Tablo 5'de 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan dinleme/izleme ve okuma metinlerinin sayı ve oranları verilmiştir.

TABLO 5. 8.Sınıf Ders Kitabında Dinleme/İzleme ve Okuma Metinlerinin Dağılımı

	METİN SAYISI (f)	YÜZDE DAĞILIMI (%)
OKUMA	16	% 70
DİNLEME / İZLEME	7	% 30
TOPLAM	25	100

Tablo 5'ten de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabı'nda Türkçe Öğretim Programı'ndaki oranlara uygun olarak % 30 dinleme/izleme, % 70 okuma metinlerine yer verilmiştir.

8.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin edebî türlere göre dağılımı şu şekildedir:

TABLO 6. 8.Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Türlerine Göre Dağılımı

TÜR ADI	METİN SAYISI (f)	YÜZDE DAĞILIMI (%)
Efsane	1	4
Şiir	2	8
Konferans	2	8
Gezi Yazısı	1	4
Anı	1	4
Söylev	2	8
Makale	2	8
Hikâye	4	16
Biyografi	1	4
Fıkra	1	4
Destan	1	4
Deneme	4	16
Haber	1	4
Söyleşi	1	4
Roman	1	4
TOPLAM	25	100

Tablo 6'daki bulgulardan hareketle 8. sınıf Türkçe ders kitabında sırasıyla hikâye (% 16), deneme (% 16), şiir, konferans, söylev, makale (% 8), efsane, gezi yazısı, anı, biyografi, destan, fıkra, haber, söyleşi, roman (% 4) türlerine yer verilmiştir. Ders

kitabındaki 25 metin 15 farklı türde yer almıştır. Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak hikâye türüne en çok yer verilmiştir. Öğrencilerin ilgisini çeken roman türüne sadece bir metinde yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:57)'nda yer alan "6, 7 ve 8. Sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler" bölümünde 8. sınıfta yer verilmesi gereken türler şu şekilde belirlenmiştir: şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan. 8.Sınıf Türkçe ders kitabı'nda, programda belirlenen; şiir (2 metin), hikâye (4 metin), anı (1 metin), makale (2 metin), roman (1 metin), deneme (4 metin), sohbet (1 metin), destan (1metin) türlerine yer verilmiştir. Fakat zorunlu olarak yer verilmesi gereken eleştiri türüne 8. sınıf ders kitabında yer verilmemiştir. Bu yönüyle kitap programa uymamaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:58)'nda "Her temada iki olaya, bir düşünceye dayalı metne yer verilmelidir. Altı temadan en az dördünde şiir türünde metin yer almalıdır." kuralına 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda uyulmadığı görülmüştür. Şiir türüne 1. temadaki (Zaman ve Mekân) "*Geçmiş Zaman Şiirleri*" metninde ve 3. temadaki (Millî Kültür) "*Türküler Dolusu*" metninde yer verilmiştir. Kitapta en az 4 şiir metni bulunması gerekirken sadece 2 tane şiir metnine yer verilmiştir. 8.Sınıf Türkçe ders kitabı bu yönüyle de eksiktir.

MEB'in hazırladığı 8.Sınıf Türkçe ders kitabı'nda 6 tane temaya yer verilmiştir. Bu temalar: *Zaman ve Mekân*, *Atatürk*, *Millî Kültür*, *Toplum Hayatı*, *Bilim ve Teknoloji*, *Kişisel Gelişim*'dir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders kitaplarında bulunması gereken zorunlu ana temalara da yer verilmiştir. Programa göre: "6. sınıfta "*Sevgi*", 7. sınıfta "*Millî Kültür*", 8. sınıfta "*Toplum Hayatı*" zorunlu ana temalardır." (MEB, 2005: 61) 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 8.sınıfın zorunlu teması olan "*Toplum Hayatı*" temasına yer verilmiştir. "*Toplum Hayatı*" ana teması altında yer verilen metinler ise şunlardır: *Hayatta Başarı Yolları* (Konferans), *İki İyi İnsan* (Hikâye), *Empati İle Yaşamak* (Deneme), *Martı* (Roman)

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları beraber incelendiğinde ders kitaplarında yer alan metinlerin türlere oranları Tablo 7'de gösterilmiştir:

TABLO 7. 7 ve 8.Sınıf Ders Kitaplarına Yer Alan Metin Türlerine İlişkin Bilgiler

TÜR ADI	METİN SAYISI (f)	YÜZDE DAĞILIMI (%)
Hikâye	9	36
Deneme	8	32
Şiir	6	24
Söyleşi	5	20
Makale	4	16
Konferans	2	8
Gezi Yazısı	2	8
Anı	2	8
Söylev	2	8
Biyografi	2	8
Tiyatro	2	8
Efsane	1	4
Fıkra	1	4
Destan	1	4
Haber	1	4
Masal	1	4
Roman	1	4
TOPLAM	0	100

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde 7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok yer alan türler sırasıyla, hikâye (% 18), deneme (% 16), şiir (%12), söyleşi (%10), makale (%8), konferans, gezi yazısı, anı, söylev, biyografi, tiyatro, (% 4) efsane, fıkra, destan, haber, masal, roman (% 2) yer almıştır. 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin seviyeleri gözönünde bulundurulduğunda öğrencilerin okumaktan zevk alacakları hikâye türüne en çok oranda (% 18) yer verilmesi gayet normaldir. Öğrencilerin bilgilendirici metinler aracılığıyla bilgi aldıkları düşünüldüğünde deneme, söyleşi ve makale türlerinin de oranının uygun olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okurken zevk duydukları ve yapılan araştırmalarda okumaktan en çok hoşlandıkları türler arasında yer alan roman türünün sadece bir metinde yer alması kitabın eksik yönlerindedir. Roman türünün uzun olması ders kitabına girmesine engel değildir. Uygun kısaltmalar yapılarak öğrencilere bu türün de özellikleri gösterilmelidir.

Bu bilgilerin yanında 7. sınıftaki metinlerin daha çok olay ağırlıklı metinler, 8.sınıftaki metinlerin daha çok bilgi ağırlıklı metinler olduğu söylenebilir. Bu durum öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan inceleme sonucunda ortaya çıkan veriler “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde gösterilmiştir. Araştırma neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

◆□ 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda, Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005: 60)’ndaki “Her sınıfta biri zorunlu Atatürk teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır.” kuralına uygun olarak 2.tema Atatürk teması olmak üzere toplam 6 tema içersinde 25 metine yer verilmiştir.

◆□ Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirtilen dinleme/izleme, okuma metinlerinin oranı, 7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitabında programa uygun orandadır.

◆□ 7.Sınıf Türkçe ders kitabı’nda sırasıyla hikâye (% 19), deneme, şiir, söyleşi (% 15), makale, tiyatro (% 8), masal, anı, biyografi ve gezi yazısı (% 4) türlerine; 8.Sınıf Türkçe ders kitabında ise sırasıyla hikâye (% 16), deneme (% 16), şiir, konferans, söylev, makale (% 8), efsane, gezi yazısı, anı, biyografi, destan, fıkra, haber, söyleşi, roman (% 4) türlerine yer verilmiştir.

◆□ 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 25 metin 10 farklı türde yer almıştır. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda ise 25 metin 15 farklı türde yer almıştır.

◆□ Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:57)’nda yer alan “6., 7. ve 8. Sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler” bölümünde 7. ve 8. sınıfta yer verilmesi gereken türlere 7. sınıf kitabında uyulmuş; fakat 8. sınıf kitabında eleştiri türü zorunlu olmasına rağmen yer almamıştır.

◆□ Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2005:58)’nda “Her temada iki olaya, bir düşünceye dayalı metne yer verilmelidir. Altı temadan en az dördünde şiir türünde metin yer almalıdır.” kuralına 7.Sınıf Türkçe ders kitabında uyulduğu görülmüştür. Fakat 8. sınıf kitabında sadece iki tane şiir metni verilerek bu kurala uyulmamıştır.

◆□ 7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitabında, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirtilen zorunlu temalar yer almıştır.

◆□ 7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok yer alan türlerin sırasıyla, hikâye (% 18), deneme (% 16), şiir (%12), söyleşi (%10), makale (%8), Konferans, gezi yazısı, anı, söylev, biyografi, tiyatro, (% 2) efsane, fıkra, destan, haber, masal, roman (% 2) şeklindedir.

◆□ Roman türüne 8.sınıfta sadece bir metinde yer verilmiştir.

◆□ 7. Sınıftaki metinlerin daha çok olay ağırlıklı metinler, 8.sınıftaki metinlerin daha çok bilgi ağırlıklı metinler olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ve sonuçlar üzerine şu önerilerde bulunulabilir:

1. Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri çeşitlendirilmelidir. Öğrenciler farklı farklı metinleri görebilmeli bütün metin türleri değerlendirerek kendine ait bir okuma alışkanlığı oluşturabilmelidir.
2. Türkçe ders kitapları Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan hedef ve kurallara uyarak hazırlanmalıdır. Programa uygun hazırlanmayan ders kitapları öğrencileri tam olarak programın kazanımlarına sahip kılamaz.
3. Öğrencilerde okuma zevki oluşturacak şiir türünde metinlerin ders kitaplarında oranının az olması yanlıştır. Şiir dinleme ve okuma becerisi bütün öğrencilere kazandırılmalıdır. Bu da ders kitaplarındaki şiir metinlerinin artırılması ile gerçekleşebilir.
4. Türkçe ders kitaplarında roman türünün eksik kaldığı görülmektedir. Öğrencilerin bu türü severek okuduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle Türkçe ders kitaplarında roman türü metinlerin sayısı artırılmalıdır.
5. Türkçe ders kitabına alınan metinler, bir metni metin yapan ölçütler bağlamında titizlikle değerlendirilmelidir.
6. Türkçe ders kitabına alınan metinlerin türünün en seçkin örneği olmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aktulum, K.(2008), *Metinlerarası İlişkiler*, İstanbul: Öteki Yayınları
- Alan, Y. (1994). *Lisan ve İnsan*, İzmir: T.Ö.V. Yayınları.
- Coşkun, E. (2007). "Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi", *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, (Editörler: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.233-279.
- Ekiz, T.(2007). *Alımlama Estetiği mi Metinlerarasılık mı?* , Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 47, 2, ss. 119-127
- Günay, D. (2003). *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual
- Halliday, M.A.K., Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karatay, H.(2010). *Bağdaşıklık Araçlarını Kullanma Düzeyi ile Tutarlı Metin Yazma Arasındaki İlişki*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.7, S. 13, ss. 373-385
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*, Ankara: MEB Yayınları

- MEB. (2011). *İlköğretim 7.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: MEB Yayınları (5.Baskı)
- MEB. (2011). *İlköğretim 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınları (5.Baskı)
- MEB. (2011). *İlköğretim 8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: MEB Yayınları (4.Baskı)
- MEB. (2011). *İlköğretim 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*, Ankara: MEB Yayınları (4.Baskı)
- Subaşı Uzun, L.(1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Ankara: Simurg Yayınları.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50a13bf66d5e37.86834328 (Erişim Tarihi: 08/12/2012)
- TDK. (1983). *Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Toklu, O. (2009). *Dilbilimine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ülper, H., Uzun, L.(2009). *Bilişsel Süreç Modeline Göre Hazırlanan Yazma Öğretimi İzlenesinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, *İlköğretim Online* , 8 (3) , ss. 651-665